

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1924 kl. 12 m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen jämte tre motioner angående ändringar i samma lag.

Genom en den 19 mars 1924 dagtecknad, till konstitutionsutskottet hänvisad proposition, nr 179, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 15, 17, 19, 21, 59, 79 och 87 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola, 15, 17, 21, 59, 79 och 87 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

15 §.

Val — — — kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller viss meningsriktning). Mellan partibeteckningen och namnen må förekomma en underpartibeteckning (beteckning i ord för viss grupp av valmän eller viss meningsriktning inom partiet) och mellan sådan beteckning och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av valmän eller viss meningsriktning inom underpartiet). I övrigt skall sedeln avfattas i överensstämmelse med formulär 1 vid denna lag.

Varje — — — andra.

Blanketter — — — valet.

17 §.

Ogill — — — med avsikt där anbragt;
vilken saknar partibeteckning, eller upptager sådan eller underpartibeteckning eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen, eller upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;
vilken — — — namn.

19 §.

1. För rösternas sammanräknande ordnas valsedlarna efter partibeteckning.

Förekommer inom parti underpartibeteckning, ordnas partiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan underpartibeteckning anses tillhöra ett särskilt underparti.

Förekommer inom underparti fraktionsbeteckning, ordnas underpartiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan fraktionsbeteckning anses tillhöra en särskild fraktion.

2. a) För varje fraktion bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan de namn å fraktionens valsedlar, vilka avse själva riksdagsmannavalet.

Vid varje sammanräkning gäller valsedel allenast för ett namn.

b) Vid första sammanräkningen gäller valsedel för det namn, som står först å sedeln.

Fraktionens valsedlar ordnas i grupper så, att sedlar med samma första namn bilda en grupp.

Valsedlarna inom varje grupp räknas, och deras antal utgör gruppens rösttal. Samma tal är också jämförelsetal för det namn, som står först på gruppens valsedlar.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller första platsen i ordningen.

c) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel för det namn, vilket, bortsett från namn, som redan erhållit plats i ordningen, står främst å sedeln.

Den eller de grupper, vilkas valsedlar vid närmast föregående sammanräkning gällde för det namn, som erhöll plats i ordningen, upplösas, och nämnda valsedlar ordnas i nya grupper så, att sedlar, som vid den pågående sammanräkningen gälla för ett och samma namn, bilda en grupp; däremot bibehållas övriga befintliga grupper oförändrade.

Valsedlarna inom varje nybildad grupp räknas, och deras antal utgör gruppens rösttal.

För de namn, för vilka finnas gällande valsedlar, beräknas rösttal och jämförelsetal.

Rösttalet för ett namn är lika med rösttalet för den grupp eller sammanlagda rösttalet för de grupper, vilkas valsedlar gälla för namnet.

Jämförelsetalet för ett namn är lika med dess rösttal, där icke grupp av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats. Har så skett, erhålles namnets jämförelsetal genom att dela dess rösttal med det tal, som motsvarar den del, gruppen tagit i besättandet av plats eller platser, som utdelats (gruppens platstal), ökat med 1, eller, om flera grupper av valsedlar, som gälla för namnet, deltagit i besättandet av förut utdelad plats, med dessa gruppers sammanlagda platstal, ökat med 1. Platstalet för en grupp beräknas sålunda, att gruppens

rösttal delas med största jämförelsetalet vid sammanräkningen närmast före gruppens bildande.

Det namn, vars jämförelsetal är störst, erhåller plats i ordningen.

d) Bråktal, som uppkommer vid delning, beräknas i decimaler, två till antalet. Højning av den sista decimalciffran må ej äga rum.

3. För varje underparti bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan de namn å underpartiets valsedlar, vilka avse själva riksdagsmannavalet. Därvid anses namnen å varje fraktions valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i nämnda mom. angivna grunder.

4. För varje parti bestämmes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan de namn å partiets valsedlar, vilka avse själva riksdagsmannavalet. Därvid anses namnen å varje underpartis valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 2 mom. angivna grunder.

21 §.

Där — — — honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet. Varje valsedel gäller såsom hel röst. Med iakttagande — — — den avgångnes ställe.

Skulle jämväl sålunda utsedd riksdagsman vid valtillfället avsäga sig uppdraget, förfares på enahanda sätt; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, som upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet.

59 §.

Vid — — — kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning). Mellan partibeteckningen och namnen må förekomma en underpartibeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom partiet) och mellan sådan beteckning och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom underpartiet).

Namnen — — — avser.

Valsedel — — — åsyftas.

79 §.

Ogill — — — med avsikt där anbragt;

vilken saknar partibeteckning, eller upptager sådan eller underparti-

beteckning eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen, eller upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;

Vilken — — — namn.

Finnas — — — ogilla.

87 §.

1. Har — — — honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet — — — skilje lotten.

Efter — — — försegling.

2. Lag samma vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, som upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1924.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden den 19 mars 1924.

I samband med nämnda proposition har utskottet till behandling förehåft *dels* en av herr *Johansson* i Bro i andra kammaren väckt motion, nr 135, däri, under åberopande av en i anledning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 20 vid 1922 års riksdag avgiven reservation, hemställts »att riksdagen ville för sin del besluta, att gällande vallag §§ 55—60, 79, 81 skola erhålla den lydelse, som i sagda reservation angivits, eller annan motsvarande avfattning, som utskottet kan finna lämplig.»

dels en av herr *Holmström* i andra kammaren väckt motion, nr 222, däri hemställts »att § 59 i lagen om val till riksdagen måtte erhålla ändrad lydelse och bringas i tillämpliga delar till överensstämmelse med bestämmelserna i kungl. förordningen om landsting § 4 samt att konstitutionsutskottet ville föreslå den lagändring, som därav påkallas.»

dels ock en i anledning av förevarande proposition av herr *Stendahl* i första kammaren väckt motion, nr 286, däri hemställts »att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 179,

att d'Hondtska regeln måtte användas vid platsfördelningen även mellan underpartier och mellan fraktioner, samt

att, därest plats tillkommer flera underpartier inom ett parti eller flera fraktioner inom ett underparti, det mindre underpartiet eller den mindre

fraktionen skall erhålla sin plats före det större partiet respektive den större fraktionen.»

Beträffande de till stöd för dessa yrkanden förebragta motiveringarna får utskottet hänvisa till motionerna.

Det förslag, som framlagts i förevarande proposition, åsyftar, att vid val till riksdagens båda kamrar, jämte den partibeteckning, som redan enligt gällande lag skall förekomma å valsedlarna, jämväl s. k. underpartibeteckning och fraktionsbeteckning må kunna anbringas å desamma och att, då så sker, vid sammanräkningarna de sedlar, som hava gemensam fraktionsbeteckning respektive underpartibeteckning, betraktas såsom en enhet i förhållande till valsedlar med annan fraktionsbeteckning, respektive underpartibeteckning.

I fråga om de allmänna synpunkter, som föranlett framläggandet av detta förslag, har departementschefen till det vid propositionen fogade protokollet bland annat anfört, att det föreläge ett obestridligt behov att ordna det lojala kartellväsendet på sådant sätt att det fyllde sitt ändamål utan menliga biverkningar. »Så länge nuvarande stadganden bestå oförändrade», yttrar departementschefen, »motverkar risken att göra platsförlust den samverkan mellan olika politiska partier, som eljest kunde synas lämplig. Och å andra sidan framträder ofta inom särskilda fraktioner inom ett parti en önskan att bättre än med nuvarande bestämmelser kunna, utan att därigenom skada fraktionens gemensamma intressen, göra gällande speciella önskingar med avseende å personvalet. Genom införande av rätt till underbeteckningar å valsedlarna skulle man kunna utan omgång vinna den önskvärda förbättringen uti ifrågavarande avseenden.»

Redan tidigare hava statsmakterna visat sig beakta angelägenheten, att samverkan vid valen mellan olika politiska partier underlättas och att ökade möjligheter beredas för fraktioner inom ett parti att göra sig gällande. Det var bland annat detta syfte, som låg till grund för de förändringar i sammanräkningsförfarandet, som vid 1921 års riksdag genomfördes för de politiska valens vidkommande. Genom fastslående av den absoluta rangordningen såsom grundläggande princip blev nämligen till en viss grad sörjt för att olika partier, respektive fraktioner, som begagna en och samma partibeteckning, kunna få sina speciella önskingar på ett tillfredsställande sätt tillgodosedda.

Emellertid kunna icke heller de sålunda vidtagna förbättringarna anses vara ur nu angivna synpunkt tillfyllestgörande. Olägenheten består, såsom i propositionen framhållits, däri, att om två grupper av väljare rösta under samma partibeteckning och den ena gruppen utmärker sig för stark splitt-ring i fråga om namnens ordning å valsedlarna, den andra däremot för stor enighet i detta avseende, den förstnämnda gruppen kan förlora en plats eller mera på samgåendet. Detta beror därpå, att den absoluta rang-

*Utskottets
yttrande.*

ordningen i viss utsträckning förhindrar sammanräkning av valsedlar, vilka upptaga samma namn, men i olika ordning. Genom valkretsförstoringen ökas risken, enär förutsättningarna för splittring bliva större.

Genom det system med officiella valförberedelser, som av de s. k. proportionsvalsakkunniga 1921 framlagts, åsyftades bland annat att undanröja sistberörda olägenheter. Med ett av dem föreslaget förbunds-förfarande skulle nämligen närbesläktade listor kunna sammanföras till enheter, med den verkan, att de vid sammanräkningen icke konkurrerade med varandra annat än inom den gemensamma ram, som skyddade dem i konkurrensen med andra listor. Emellertid har nämnda förslag, som bekant, ännu icke föranlett någon statsmakternas åtgärd.

Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget om underbeteckningar är avsett att kunna i viss mån tillgodose samma syften som förbunds-förfarandet.

Utskottet delar, vad angår val till andra kammaren, den i propositionen uttalade uppfattningen om önskvärdheten av sådana förändringar i gällande regler för valen, att samverkan mellan olika partier underlättas och att jämväl ökade möjligheter beredas för fraktioner inom partierna att göra sina särmeningar gällande. Utskottet är också ense med departementschefen därom, att dessa önskemål tillgodoses genom införande av underparti-beteckningar och fraktionsbeteckningar.

Vad angår de regler, som, därest detta system antages, böra tillämpas vid platsernas fördelning mellan resp. samverkande partier och fraktioner, så lärer icke kunna bestridas, att båda de metoder, som för detta syfte torde kunna ifrågakomma, nämligen den i 19 § vallagen angivna s. k. Phragméniska regeln och den s. k. d'Hondtska regeln, sådan den i 20 § vallagen utformats, äga såväl förtjänster som fel.

Den sistnämnda regeln äger obestriddliga förtjänster i fråga om enkelhet och medför således den fördelen, att de uträkningar, som med ledning av densamma verkställas, till sin innebörd bliva fullt begripliga för bredare lager inom valmanskåren. Regeln är emellertid byggd på den förutsättningen, att gemensamma namn mellan olika samverkande grupper icke i större utsträckning förekomma. Med hänsyn härtill torde den kunna betecknas som den naturligaste, i den mån fråga är om platsernas fördelning *mellan partierna*. För sådana fall, där man har att räkna med möjligheten av gemensamma namn, måste däremot den Phragméniska metoden tillerkännas ett bestämt företräde. I överensstämmelse härmed blev nämnda metod år 1921 av riksdagen antagen för platsfördelningen inom partierna. Skäl lärer icke föreligga att nu frångå denna uppfattning. Då man i de förhållanden, som den föreslagna lagstiftningen är avsedd att reglera — och särskilt i förhållandet mellan olika fraktioner inom ett parti — måste taga hänsyn därtill, att gemensamma namn förekomma, har utskottet ansett bestämda skäl tala för att, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, bibehålla nu gällande regler för samman-

räkningarna inom partierna och sålunda icke utsträcka den d'Hondtska regelns tillämpning.

Inom utskottet har den uppfattningen med styrka hävdats, att en tillfredsställande lösning av de svårigheter, som såväl i nu ifrågavarande som i andra hänseenden äro förenade med den proportionella valmetoden, näppeligen står att ernå utan officiella valförberedelser. Det har dock ej kunnat ifrågakomma att nu föreslå en övergång till detta system. Utskottet håller emellertid för sannolikt, att frågan om införande av officiella valförberedelser framdeles kommer att tagas under överbägande. Med vad nu anförts anser sig utskottet hava bemött den hemställan, som i herr Johanssons i Bro motion gjorts om införande av officiella valförberedelser, varigenom registrering av vallistor och anmälningar om samverkan skulle föreskrivas.

Behovet av sådana ändringar i valsättet, som av utskottet tillstyrkas, göra sig emellertid icke med samma styrka gällande i fråga om valen till första kammaren, där det till följd av väljarnas fåtalighet torde vara lättare att finna former för en ändamålsenlig samverkan mellan partier och grupper. Utskottet har på grund härav icke ansett sig böra förorda, att de nya reglerna komma till tillämpning jämväl vid förstakammarvalen. I följd därav hemställes om den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att de föreslagna ändringarna i 15, 17, 19 och 21 §§ utgå och att reglerna om sammanräkningsförfarandet vid andrakammarvalen — väsentligen i form av hänvisningar till 19 och 20 §§ — införas i 81 §.

I herr Holmströms motion har föreslagits sådan ändring i reglerna för andrakammarval, att valmännen skulle erhålla möjlighet att, i likhet med vad som medgivits vid förstakammarval och vid kommunala val, själva bestämma viss suppleant att inträda efter vald ordinarie ledamot. Då det torde få anses, att de syften, som föranlett motionärens hemställan, till icke oväsentlig del tillgodoses redan genom de lagändringar, varom utskottet med anledning av Kungl. Maj:ts proposition hemställer, och då dessutom de av motionären föreslagna reglernas upptagande för val till andra kammaren skulle vara ägnat att i viss mån inveckla valförfarandet, har utskottet ansett sig böra hemställa, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Häriigenom förordnas, att 59, 79, 81 och 87 §§ i lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen skola, 59, 79 och 87 §§ i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

59 §.

Vid — — — kännetecken.

Å valsedel skall ovanför namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning). Mellan partibeteckningen och namnen må förekomma en underpartibeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom partiet) och mellan sådan beteckning och namnen en fraktionsbeteckning (beteckning i ord för viss grupp av väljare eller viss meningsriktning inom underpartiet).

Namnen — — — avser.

Valsedel — — — åsyftas.

79 §.

Ogill — — — med avsikt där anbragt;
vilken saknar partibeteckning, eller upptager sådan eller underpartibeteckning eller fraktionsbeteckning å annat ställe än ovanför namnen, eller upptager flera än tre beteckningar ovanför namnen;

vilken — — — namn.

Finnas — — — ogilla.

81 §.

1. För rösternas sammanräknande ordnas valsedlarna efter partibeteckning.

Förekommer inom parti underpartibeteckning, ordnas partiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan underpartibeteckning anses tillhöra ett särskilt underparti.

Förekommer inom underparti fraktionsbeteckning, ordnas underpartiets valsedlar efter sådan beteckning. Sedlar utan fraktionsbeteckning anses tillhöra en särskild fraktion.

2. För varje fraktion bestämes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å fraktionens valsedlar. Därvid tillämpas de i 19 § angivna grunder.

3. För varje underparti bestämes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å underpartiets valsedlar. Därvid anses namnen å varje fraktions valsedlar förekomma i den jämlikt 2 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 19 § angivna grunder.

4. För varje parti bestämes i erforderlig utsträckning genom särskilda sammanräkningar ordning mellan namnen å partiets valsedlar. Därvid anses namnen å varje underpartis valsedlar förekomma i den jämlikt 3 mom. bestämda ordning och tillämpas i övrigt de i 19 § angivna grunder.

5. Platserna fördelas mellan partierna och besättas enligt de i 20 § angivna grunder.

6. Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

87 §.

1. Har — — — honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet — — — skilje lotten.

Efter — — — försegling.

2. Lag samma vare, där riksdagsman, som blivit utsedd jämlikt 1 mom., avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit utsedd; och skall vid den nya sammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, som upptaga den först avgångnes namn och på grund därav gällde för detta namn vid den sammanräkning, då namnet tilldelades plats i ordningen inom partiet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1924.

2:o) att motionen II:135 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda,

3:o) att motionen II:222 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och

4:o) att motionen I:286 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 maj 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, von Geijer, Strömberg*, Ljunggren, G. W. Hansson, Dahl, Stendahl, Larsén, A. W. Johansson*, P. J. Gustafsson, Johan Bergman*, Sävström, Jansson i Edsbäcken, Starbäck, Bäckström, Andersson i Igelboda, Gustafson i Kasenberg, Sjöström, Fast och Svensson i Grönvik.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Larsson* i Västerås, *Strömberg*, *G. W. Hansson*, *Larsén*, *Sävström*, *Andersson* i Igelboda, *Sjöström* och *Fast*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

Det förslag, — — — underpartibeteckning.

I fråga om — — — uti ifrågavarande avseenden.

Redan tidigare hava statsmakterna visat sig beakta angelägenheten, att samverkan vid valen mellan olika politiska partier underlättas, och att ökade möjligheter beredas för grupper inom ett parti att göra sig gällande. Det var bl. a. detta syfte, som låg till grund för de förändringar i sammanräkningsförfarandet, som vid 1921 års riksdag genomfördes för de politiska valens vidkommande. Genom beslutet om den absoluta rangordningens tillämpning vid sammanräkning bereddes enligt utskottets mening möjlighet till samgående mellan partierna, samtidigt som de olika grupperna inom partierna bereddes tillbörligt utrymme.

Att, såsom föreslagits i propositionen, ytterligare komplicera valmetoden finner utskottet icke tillrådligt. Då förslaget icke endast avser att giva ökad möjlighet till samverkan mellan olika partier utan jämväl genom införande av s. k. fraktionsbeteckning direkt inbjuder till smärre gruppbildningar inom partierna, föreligger synnerligen stor risk för att särintressena komma att framträda på ett sådant sätt, att önskvärd samling omkring de stora politiska principfrågorna omöjliggöres eller i varje fall i hög grad försvåras.

Vidare anser sig utskottet böra erinra därom, att det framlagda förslaget är i huvudsak av samma innebörd som det av 1919 års proportionsvals-sakkunniga föreslagna förbunds-förfarandet, dock med den avgörande skillnaden, att de sakkunniga som förutsättning för sitt förslags genomförande bestämt förordade *officiella valförberedelser*, vilket däremot departementschefen nu icke ansett sig kunna eller böra föreslå.

Proportionsvalssakkunniga framhålla nämligen, att en anordning med officiella valförberedelser, rätt organiserad, bereder skydd mot illojala karteller. »Det är endast på denna väg», säga de sakkunnige, »som det blir möjligt att på ett tillfredsställande sätt reglera kartellväsendet, sammanslutningarna mellan olika nyanser av politiska strävanden eller lokala delar av samma parti till samverkande enheter i valrörelsen». Och vidare betona de sak-

kunnige, att officiell nominering i förening med officiellt ingångna listsammanslutningar skulle »komma att på ett helt annat sätt än de nuvarande oreglerade valförberedelserna åstadkomma klarhet och ordning i valrörelsen. De skulle förebygga hemlighetsmakeri och överrumplingar av alla slag, kraftigt motverka splittring och i stället verka *samlade* på väljarskarorna.» I detta sammanhang betona de sakkunnige till sist, med hänsyn till ökningen av valmanskåren och den avsevärda förstoringen av valkretserna, att införandet av officiella valförberedelser blir ännu mera påkallat.

Av det nu anförda torde framgå, att de proportionsvalsakkunniga icke ansett sig kunna förorda införande av bestämmelser i vallagen rörande karteller eller samverkan mellan olika politiska partier, utan att desamma förbindas med officiella valförberedelser.

Utskottet vill framhålla, att något »obestridligt behov» av sådana ändringar i valmetoden, som i propositionen föreslås, icke gjort sig gällande vare sig bland valdeltagarna eller i riksdagen.

Utskottet har däremot funnit, att de krav, som tidigare rests på förbättringar av valmetoden, efter de vid 1921 års riksdag beslutade ändringarna i densamma, icke därefter i vidare mån gjort sig gällande. De vid nämnda riksdag fattade besluten ha blivit tillämpade allenast vid ett enda val till andra kammaren. Att nu ånyo företaga avsevärda ändringar i valmetoden, innan valmännen ens hunnit bliva fullt förtrogna med de senast vidtagna, kan utskottet icke tillstyrka. I detta avseende anser sig utskottet böra erinra om sitt yttrande i utlåtandet nr 21 vid denna riksdag i anledning av väckta motioner om utredning rörande ändringar i visst avseende av bestämmelserna angående val till andra kammaren. Utskottet betonade däri önskvärdheten av »att, så långt möjligt är, undvika ändringar i gällande principer för val sättet. Det är enligt utskottets mening angeläget, att väljarna genom längre tids tillämpning av samma system vinna förtrogenhet med detsamma och således förvärva erfarenhet om dess verkningar och om de olika möjligheter dess tillämpning erbjuder. Utskottet kan i detta sammanhang icke underlåta att framhålla, att, i den mån kännedomen om gällande regler och deras verkningssätt förbliver inskränkt till en relativt mindre krets, partierna och valorganisationerna vinna ökade möjligheter att bestämma valens utgång, medan å andra sidan väljarekårens önsknings, i den må dessa skilja sig från organisationernas, få ökat tillfälle att göra sig gällande, ju mera förtrogna väljarna genom längre tids erfarenhet bliva med systemet.»

Detta utskottets yttrande, som godkändes av båda kamrarna, är i ännu högre grad tillämpligt i fråga om de nu i propositionen föreslagna ändringarna.

På nu anförda grunder anser sig utskottet icke kunna tillstyrka den föreliggande propositionen.

Av vad ovan anförts framgår, att utskottet icke heller kan biträda de i motionerna II: 135 och I: 286 framställda förslagen.

I herr Holmströms motion II: 222 har föreslagits sådan ändring i reglerna för andrakammarval, att valmännen skulle erhålla möjlighet att, i likhet med vad som medgivits vid förstakammarval och vid kommunala val, själva bestämma viss suppleant att inträda efter vald ordinarie ledamot. Då de av motionären föreslagna reglernas upptagande för val till andra kammaren skulle vara ägnat att i viss mån inveckla valförfarandet, har utskottet ansett sig böra hemställa, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

2:o) att motionerna II: 135 och I: 286 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och

3:o) att motionen II: 222 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2) av herr *Stendahl*.